

Z HISTORIE

Andělská trpělivost
Miloše Formana aneb
Když divadlo Semafor
filmovalo v Hostivaři

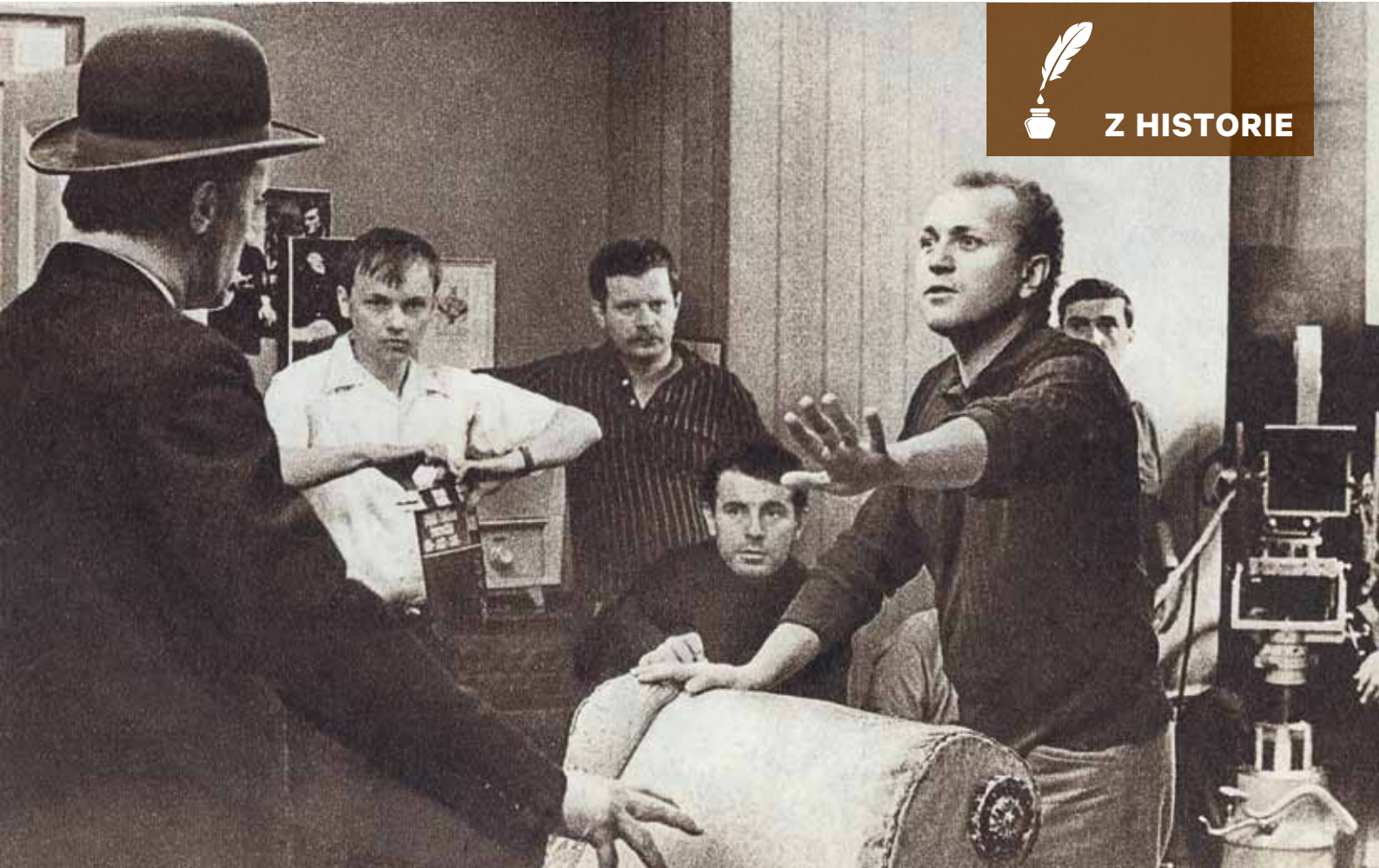
KAREL STRNAD

Rozhovor se
zakladatelem,
předsedou SKBU
a legendou českého
karate

TRADIČNÍ FESTIVAL KULTURNÍCH A SPORTOVNÍCH AKCÍ

Andělská trpělivost Miloše Formana aneb Když divadlo Semafor filmovalo v Hostivaři

Měla to být další semaforská Zuzana. Potom Jonáš a tingl-tangl. A celé se to také mělo odehrávat jenom v koupelně a jmenovat se Ve vaně. O čem že mluvíme? Zastavme se dnes u pravděpodobně jediného pozapomenutého filmu Miloše Formana, který v šedesátých letech vznikl v hostivařských ateliérech.

Miloš Forman obdivoval divadlo Semafor hned od počátku. Vlastně ještě dřív, protože na koncertní večery Jiřího Suchého chodil už do Reduty, kde prazáklad Semaforu vznikl. S Jiřím Šlitrem se navíc znali osobně ze společné práce na prvním programu Laterny magiky, který oslnil svět v Bruselu na mezinárodní výstavě v roce 1958. Nebylo proto žádné překvapení, že se Forman i v dalších letech pořád kolem Semaforu objevoval. V roce 1962 natáčel svou první kamerou veškeré dění v divadle po jeho stěhování do pasáže Alfa a nakonec z toho dokonce vznikl jeho první film Konkurs, během jehož natáčení poznal svou první ženu Věru Křesadlovou, maminku společných synů, dvojčat Petra a Matěje. A vypsáním a natočením

polofalešného, poloskutečného konkursu také napomohl objevení talentů, jakými se postupně staly zpěvačky Yvonne Přenosilová, Lilka Ročáková nebo Zdenka Lorencová.

Film z neúspěšnější semaforské hry Později začal spolupracovat také na filmu Kdyby tisíc klarinetů, ale tehdy už v projektu dva režiséři byli (Ján Roháč a Vladimír Svitáček), tak z něho nakonec vystoupil. Pořád ale měl představu, že nějaký „semaforský“ film musí udělat. Po dokončení Klarinetů řešili nápady s Roháčem i Suchým a nakonec se dohodli – udělají film z neúspěšnější semaforské hry Jonáš a tingl-tangl.

Inspirovaní Suchého hrou napsali literární scénář. Idea byla taková, že Jonášovo vyprávění o jeho putování světem a vystupování v šantánech a kabaretech v různých metropolích by se skutečně natáčelo v těchto městech (např. v Londýně, Moskvě, New Yorku nebo Berlíně). Barrandov zprvu projekt posvětil, několik záběrů skutečně vzniklo během semaforských zájezdů

Režiséři Forman a Roháč vysvětlují v hostivařském ateliéru Jiřímu Šlitrovi svou představu následující scény

do Německa, nakonec ale studia natáčení zastavila s odůvodněním, že na něj nejsou finance. Dvojici Roháč–Forman ale spolupráce seděla, a tak se vrhla na jiný projekt dvojice S+Š, na adaptaci jejich jazzové buffopery Dobře placená procházka.

Ta měla původně tvořit polovinu jedné ze slavných semaforských písňových pásem o Zuzaně, konkrétně té třetí, neúspěšnější – Zuzana není pro nikoho doma. Tedy té, kde Karel Gott poprvé zpíval Oči sněhem zaváté a Zdvornilého Woodyho, Pavlína Filipovská Kapitáne, kam s tou lodí, Jiří Jelínek Zčervená a s Janou Malknechtovou nadčasový hit Motýl (Někdy si myslívám, že láska je mi vzdálená / nejím a nezpívám a třesou se mi kolena...). Jenomže Jiří Šlitr se do práce zabral, not přibývalo a z poloviny písňového pásma byla brzy hra celovečerní. Jiří Suchý také nezahálel, libreto několikrát kompletně přepsal, a tak se měnil nejen počet postav, ale i obsazení. V různých etapách psaní se počítalo s účastí Evy Olmerové, Pavla Sedláčka, Mikiho Volka

Evu Pilarovou si během natáčení zamiloval německý šimpanz Sammy

či dokonce Josefa Zímy. Většinou na libreto pracoval v lázeňských městech během pauz v natáčení hudebního filmu *Kdyby tisíc klarinetů*.

Hra byla skromná a celá se odehrávala v koupelně

Hra byla nakonec poměrně skromná na scéně i obsazení, celá se odbývala v koupelně, kterou procházel hlavní pár, manželé Vanilka a Uli, které hráli Eva Pilarová a René Gabzdyl (jehož roli měl původně dostat Karel Gott), tetě z Liverpoolu daly tvář i hlas Hana Hegerová a Nada Urbánková (ve filmu nakonec první jmenovaná) a chybět nemohli Jiří Suchý jako naivní pošťák, který posouvá děj poněkud magickými telegramy, a Jiří Šlitr jako vychytralý advokát, který si chce pro sebe získat nějaké ty peníze navíc (mimořádně Šlitr byl skutečně vystudovaný právník). O peníze jde hlavně, zápleтка tkví v příběhu, kdy bohatá teta z Anglie odkáže své neteři a jejímu muži milion liber, pokud ovšem budou mít společné dítě. Problém je, že dítě nejzřejmě nemají, ale navíc se spolu právě rozvádějí. Ale co by milion liber nespravil? A tak se rozvíjí příběh jazzové opery, skutečně se zde místo mluvení zpívá jako ve správné opeře. Celé je to ale samozřejmě světu klasické hudby a operních árií notně vzdálené, jsme přece v Semaforu, v divadle malých forem, kde trocha poezie nikoho nezabije.

Nutno říct, že hra byla velmi úspěšná, premiéru v Semaforu odehráli 15. června 1965 a někteří kritičtí v ní viděli dosavadní vrchol práce Suchého a Šlitra, jejichž písně tehdy zněly z rozhlasu a televize snad každý den. Opery si všiml i svět, psalo se o ní dokonce až v Anglii, Itálii, Sovětském svazu, Západním i Východním Německu, ale také v Kanadě či ve Spojených státech. Brzy se díky tomu ozvali i zahraniční distributoři, což vedlo k jejímu nastudování a uvedení divadly v belgickém Bruselu (kam se na premiéru přišla podívat i tamní královská

rodina), finském Tampere nebo v Sarajevu v tehdejší Jugoslávii. Zájem projevilo také Mexiko, pouze Šlitrovo životní přání uvést hru na Broadwayi se nakonec nepodařilo uskutečnit.

Natáčení v hostivařských filmových ateliérech

Ale zpět k plánům Miloše Formana a Jána Roháče. Oba režiséři se semaforickou skupinou začnou točit v roce 1966, termín uvedení případně na vánoční svátky stejného roku. Roháč s Formanem děj hry rozvedou do více místností a v jednom případě i do exteriérů, nicméně atmosféra komorního představení zůstává zachována. Jeden filmový byt jim k natáčení stačí – a tak ho technici postaví v hostivařských filmových ateliérech. Hlavní práce probíhají během léta 1966.

„Trefit se do nenápadné brány hostivařských filmových ateliérů není snadné. Musíte zvládnout řadu objížděk, několikrát udělat čelem vzad v slepých ulicích, ale při troše trpělivosti se tam nakonec dá dojet. Zdržení ani nevadí, poněvadž štáb Dobře placené procházky dělá denně alespoň do šesti, stačí, když se stihne divadlo,“ tak uvádí do děje čtenáře červnového časopisu Kino redaktor Ivan Soeldner (shodou náhod také bratranec Jiřího Suchého).

„Nikdo zde nespěchá, proč by taky spěchal, tady se nepracuje, tady je legrace. Aspoň to tak vypadá. Není tu charakteristická nervózní atmosféra filmování, nikdo tu neřve ani se nehrouť, „špumpnagle“ se neodehrávají jenom před kamerou, ale taky o pauzách všude kolem, sehraný kolektiv ze Semaforu se tu sešel s dvěma sympatickými mladými filmaři, kteří jsou jim duchem blízcí a mají dar klidu a tichých hlasů: s režisérem Milošem Formanem a kameramanem Jaroslavem Kučerou.“

Celkově se sešel silný tým tvůrců. Pan kameraman Kučera není žádný začátečník, už má za sebou filmy jako *Až přijde kocour* s Janem Werichem nebo povídkové *Hrabalovy Perličky na dně* (později nasnímá i takové klasiky české kinematografie jako *Noc na Karlštejně*, *Jáchyme, hoď ho do stroje* anebo *Adéla ještě nevečeřela*).

Miloš Forman (na snímku z natáčení s E. Pilarovou a H. Hegerovou) režíroval *Dobře placenou procházku po čtyřiceti letech* i v Národním divadle

Mistr zvuku Adolf Böhmer už s Formanem točil *Konkurs*, *Černého Petra* i *Lásky jedné plavovlásky*, autorka kostýmů Lída Novotná oblékala zase pány Wericha, Kopeckého či Högera v Zemanově *Baronu Prášilovi*. Scénograf Karel Lier pracoval na slavném válečném dramatu *Atentát*, stříhače Karla Kohouta Eva Pilarová s Jiřím Šlitrem poznali už při natáčení oddechového televizního westernu *Magnetické vlny léčí* s Janem Werichem a Jiřím Sovákem v hlavních rolích.

„Tenkrát jsme to točili v Hostivaři, v takových těch dřevěných ateliérech, ve velice skromných poměrech. Černobíle pochopitelně. Miloš Forman už měl tehdy za sebou nějaký ten úspěch, takže jsme si považovali, že s námi točí. Jak si toho považuju dnes, to se nedá srovnat...“ vzpomínal Jiří Suchý na stránkách *iDnes* v roce 2009. „To byl film dělanej na koleně v ateliérech v Hostivaři na jednu nebo dvě kamery,“ doplnil skromné natáčení režisér Forman a připomněl, co pro něj již tehdy tvorba Jiřího Suchého znamenala: „Bylo to jako slyšet andělskou hudbu mezi ateisty.“

Celý film se natáčel takřka na jednom místě

Natáčení přitom nebylo právě jednoduché, nejenom že se herci museli naučit svůj text na slovo přesně, ale také ho museli přesně interpretovat na předem natočený playback, vzhledem k pevné a neměnné hudební stavbě nemohli nijak improvizovat, vše muselo být přesné. Naštěstí měli hru zažitou už z divadla, což jim náročnost ulehčilo. Vzhledem k tomu, že se celý film natáčel takřka na jednom místě, rozhodli se oba režiséři k postupu, který je při natáčení filmu velmi ojedinělý – vše vznikalo chronologicky tak, jak bylo ve scénáři a jak také vidíme ve výsledku i ve filmu.

„Dává nám to možnost dotvářet situace, můžeme na změny navazovat – navíc průběžně stříháme, a tak máme možnost taky opravovat a dotahovat,“ pochvalovali si režiséři. „Tento neobvyklý, ale bezesporu dobrý způsob natáčení je samozřejmě možný jen díky komornímu obsazení a soustředění celého programu do několika dekorací stojících v jednom ateliéru.“

Eva Pilarová si našla při natáčení nového kamaráda

V hlavní roli vystupuje tehdy nejlepší jazzová zpěvačka Eva Pilarová, *Fitzpilarka*, jak se jí občas přezdívá po slavné *Elle Fitzgerald*. Ta tehdy sice zrovna ze Semaforu odešla, aby vystupovala na koncertech se svým partnerem a budoucím manželem Jaromírem Mayerem (v Semaforu za ni zatím roli převzala Nada Urbánková), nicméně Suchý se Šlitrem ji přesto chtěli v televizní verzi. Paní Pilarová si ovšem během natáčení našla jiného přítele než pana Mayera. Také poněkud... s odpuštěním chlupatějšího. Sama to však nejlépe popsala ve své knize *Vzpomínání* z roku 1991:

„Při natáčení jsem získala nového kamaráda.

Byl jím opičák, jmenoval se Sammy, byl to šestiletý šimpanz a točil vedle v ateliéru se svým západoněmeckým majitelem filmy pro děti na zakázku pro NSR. Jednou takhle během kratičké pauzy nám vlítnul do ateliéru, pokoušel osvětlovače a vůbec se tvářil náramně zle. Šla jsem k němu se slovy: „Ty seš hezkej kluk,“ a on, ač česky nerozuměl, vyskočil mi do náruče a začal mě pusinkovat. Pak byl strašně zvědavý, koukal mi pod paruku, pak skočil na zem, koukal mi pod sukně, to už jsem ale zvýšila hlas, že ho asi jeho páníček učí pěkný čuňárny. Ale vtom přišel jeho majitel, všem se moc omlouval a odvedl si ho.

Druhý den se milý šimpanz dobýval do našeho ateliéru znova. Ale už s mírumilovnými úmysly. Ukázalo se, že hledá mě. Tak začalo naše kamarádství. Chodila jsem teď do ateliéru o něco dřív, půl hodiny jsem si hrála se šimpanzem, a pak jsme museli každý do práce...“

Natáčení tedy probíhalo v uvolněné atmosféře a rychle špělo ke svému konci. Když byly práce hotové, Eva Pilarová vyprávěla redaktorce Československého vojáka Zdeně Karešové: „Režisér Forman byl ke mně nesmírně laskavý. Snad je to tím, že je zvyklý pracovat s neherci. Vzpomínám si, jak mi všechny scény trpělivě předehrával. Nejen herecké akce, jak a kam se

Autoři Jiří Suchý a Jiří Šlitr ve filmové verzi jazzové opery, kterou převzaly i scény v Belgii, Finsku či Jugoslávii

kdy přehrát, ale i to, co mám mít v očích, ve tváři. Jsem hrozně citlivá na slovo; když se na mě křičí, dostanu se prostě z nálady a už se potom do ní nedokážu dostat. Ne, herečka nejsem. Já zpívám. A pan Forman se mnou měl andělskou trpělivost.“

Premiéra filmu měla velký úspěch

Televizní premiéra proběhla podle plánu 26. prosince 1966 a přinesla divadlu i režisérům další úspěch. Ve Večerní Praze vyšel text nazvaný „Co zachránilo Vánoce“, v němž kritik Karel Nešvera film označil za „nejpozoruhodnější počín v hudebních žánrech“. Chválilo i Rudé právo

a další tiskoviny, a tak nebylo překvapením, že televize nabídla Dobře placenou procházku znova o Vánocích o rok později.

Hra i film představovaly do jisté míry splněné ambice Jiřího Šlitra, který se snímek snažil udat i ve Spojených státech. Jiří Suchý později vzpomínal v rozhovoru pro časopis Xantypa: „Dobře placená procházka byl jeho nápad. Dlužno říct, že těsně před svým odchodem uvažoval o tom, že bychom napsali další operu. Začali jsme se o ní bavit po premiéře Poslední štace. Možná bychom se po zkušenostech z Dobře placené procházky dostali dál, ale bohužel už k ní nedošlo.“

Ale jistě by i Šlitra, který tragicky zemřel v roce 1969, potěšilo, že nakonec Miloš Forman s Jiřím Suchým jazzovou operu uvedli i v Národním divadle (2007) a odehráli tady na sedm desítek repríz. A že její filmový záznam se stal – bohužel – poslední prací, kterou světoznámý režisér dokončil. První filmová verze ale vznikala v „našich“ hostivařských ateliérech. Pouze fakt, že se jednalo o televizní film, který proto nezamířil na plátna kin, zapříčinil, že se na něj v úžasné filmografii držitele několika Oscarů tak trochu zapomíná. Škoda, stojí za nejedno zhlédnutí.

● Lukáš Berný

inzerce

**OTEVŘENO
NON STOP**

Nové FITNESS

**Supermarket Albert
(budova Albertu)
Veronské náměstí 403
109 00 Praha
Horní Měcholupy**

SLEDUJTE NÁS NA

DrFit.cz